

Aan: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v.: demissionair minister van Binnenlandse Zaken De Jonge
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Afz.: Verenigingen Groninger en Friese gemeenten
p/a Hofplein 38
8911 HJ Leeuwarden
Telefoon 058 – 233 4053
vfg@vfg-fryslan.nl

Datum: 20 november 2023

Ons kenmerk: 23.009

Betreft: Gevolgen rijksbeleid voor noordelijke gemeenten, deel 2

Geachte heer De Jonge,

Naar aanleiding van uw reactie van 3 oktober op onze brief van 25 april schrijven wij opnieuw. Inderdaad hebben we lang moeten wachten op een reactie van het ministerie op ons schrijven (bijna zes maanden). Dit geeft de indruk dat onze zorgen en vragen bij u geen urgentie hebben, terwijl dat voor ons absoluut wel zo is. Dat wordt versterkt door de aard van de antwoorden. U herhaalt de door ons ingebrachte zaken, waarna u nog steeds geen antwoord geeft op alle punten. De punten waar u wel op reageert worden doorgeschoven naar de onderzoeksagenda, die veel te traag in uitvoering is.

OZB-verevening

Op dit punt gaat u in het geheel niet in. Terwijl juist het nu toegepaste vereveningspercentage van 70-80% leidt tot het oplopen van verschillen tussen gemeenten. U schrijft dat het Gemeentefonds niet bedoeld is voor het inhalen van achterstanden, maar dan moet u het toch met ons eens zijn dat het verdeelmodel ook niet mag leiden tot het verder oplopen van achterstanden. Met het huidige vereveningspercentage, in plaats van het door het ROB geadviseerde percentage van 90-100% (wat u in eerdere concepten wel hanteerde), is dat precies wat er gebeurt. Keer op keer hebben wij gevraagd dit punt aan te passen, of ten minste mee te nemen in de onderzoeksagenda, maar iedere keer verdwijnt het punt weer van de agenda.

Verschilanalyse

U schrijft: "Bij de onderzoeken die in het kader van de onderzoeksagenda zullen worden uitgevoerd zal bijzondere aandacht zijn voor de gemeenten met een beperkte financiële draagkracht en een lage sociaal economische status." Hoewel wij dit ook van belang vinden is dit wat anders dan een verschilanalyse. Bij een verschilanalyse gaat het om het vergelijken van twee soortgelijke gemeenten (wij noemden het voorbeeld Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel met identiek beleid en kostenverwerking WMO) die toch een andere toedeling krijgen uit het Gemeentefonds. Op deze manier kan gericht onderzocht worden waarom er onverklaarbare dingen gebeuren in het model. Bij deze nogmaals het dringende verzoek om dit uit te voeren. Wij nemen aan dat u het ook van belang vindt dat het toegepaste model klopt, en dat het dus zaak is om vreemde uitkomsten nader te onderzoeken.

Periodieke Onderhoudsrapport (POR)

Inmiddels is het Periodieke Onderhoudsrapport (POR) verschenen, die altijd gepubliceerd wordt bij de septembercirculaire. Opnieuw moeten wij constateren dat toezeggingen niet nagekomen en verzoeken genegeerd worden. En zelfs dat er conclusies getrokken worden die niet gebaseerd zijn op meegestuurde onderliggende stukken.

1. Op 27 maart 2023 heeft een overleg plaatsgevonden met Bart Jan ter Heerdt (Directeur bestuur en Regio's BZK) en twee gemeenten uit onze regio over de effecten en prikkelwerking rond herindeling. Mondeling is toegezegd dat dit punt intern nog in het overleg met de minister zou worden besproken en hierover een terugkoppeling zou worden gegeven aan de portefeuillehouder en dat in de september circulaire aandacht zou komen voor de effecten van herindeling bij de update van de onderzoeksagenda. De terugkoppeling van het intern overleg hebben wij nooit gehad en in de september circulaire wordt daar ook niets over gezegd.
2. Het POR trekt conclusies rond Eenpersoonshuishoudens bij de afsluiting van het betreffende hoofdstuk. Deze conclusies kunnen niet zomaar getrokken worden. Op de (eventuele) verschuiving die aanpassing van deze maatstaf tussen gemeenten veroorzaakt gaat het niet in. De ROB zet net als wij grote vraagtekens bij het gebruik van deze maatstaf. Het valt bijvoorbeeld op dat gemeenten met een hoge populatie studenten sterk positief uit de herverdeling komen. Wij hebben al meerdere keren naar voren gebracht dat hoe de eenpersoonshuishoudens nu in het model verwerkt zijn tot gevolg hebben dat de landelijke gemeenten in het Noorden daardoor onterecht veel gekort worden in de herijking.
3. In de kamerbrief van april 2022 wordt geschreven over de zorg dat het verdeelmodel goed aansluit bij de uitgavenontwikkeling in het sociaal domein. Een zorg die meerdere gemeenten en het ROB hebben. Het model is gebaseerd op gegevens uit 2017 en sindsdien zijn er veel ontwikkelingen in het sociaal domein geweest. Het POR trekt nu de conclusie dat kosten Sociaal Domein in de beoogde lijn van het Gemeentefonds zitten. Ook dat is een conclusie die niet onderbouwd wordt in het POR of in de bijgevoegde stukken, er worden alleen macro analyses gedaan. Terwijl de discussie juist gaat over het feit dat bepaalde groepen gemeenten, bijvoorbeeld de kleinere, een andere ontwikkeling laten zien dan op voorhand in het model zat. Het POR doet daarmee totaal geen recht aan deze belangrijke zorg. Dit punt is voor ons van belang, om te voorkomen dat de systeemwereld te veel uit de pas gaat lopen met de leefwereld.
4. In de reactie van de regering op het rapport "Elke regio telt" is aangegeven dat het POR aandacht zou schenken aan de regionale verschillen. Dit is niet gebeurd, wat opnieuw wijst op het niet serieus nemen van de grote regionale verschillen in Nederland.

Onze vorige brief sloten wij af met de hoop dat er veranderingen komen als het gaat om een nieuwe bestuurscultuur. Inmiddels zijn we een val van het kabinet en een demissionair minister verder en zien we nog weinig beweging op dit onderwerp. Daarom nogmaals dit klemmende beroep op u om de signalen uit onze regio serieus te nemen.

Wij herhalen tevens onze uitnodiging om samen met collega's van het ministerie van Financiën (de mede fondsbeheerder) naar onze regio te komen. Zodat u met eigen ogen kunt zien hoe desastreus voor ons als gemeenten generiek beleid gebaseerd op modellen kan uitpakken in de leefwereld van bewoners.

Een afschrift van deze brief sturen wij ook naar het ministerie van Financiën, en naar de vaste Kamercommissies voor Binnenlandse Zaken en Financiën.

In afwachting van uw spoedige reactie,

met vriendelijke groet,

de Vereniging van Friese Gemeenten en de Vereniging van Groninger Gemeenten,

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Ard van der Tuuk', written in a cursive style.

Ard van der Tuuk
Voorzitter Vereniging van Groninger Gemeenten,
Burgemeester gemeente Westerkwartier

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Fred Veenstra', written in a cursive style.

Fred Veenstra
Voorzitter Vereniging van Friese Gemeenten,
Burgemeester gemeente De Fryske Marren

cc. Demissionair staatssecretaris Van Rij,
de vaste Kamercommissies van Binnenlandse Zaken en Financiën
VNG